

CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE VINSKE KULTURE

CENTER FOR WINE CULTURE RESEARCH

Brankica Ristić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – Predmet ovog master rada jeste adaptacija postojećeg crkvenog objekta u centar za istraživanje vinske kulture; dok je tema ispitivanje uticaja vina i somelijerstva na enterijer. Na ovaj način se istražuje uticaj arhitekture na funkcionalnu vrednost prostora kao i njegovu (ne)zavisnost. Gde počinje jedna funkcija, a završava se druga, gde je prostorna granica i da li je nužno da ona mora da postoji? Tema se detaljno razrađuje u prvom delu rada kroz upoznavanje sa procesom nastajanja vina, razvojem somelijerstva, kratkim istorijskim pregledom, psihologijom projektovanja enterijera, kao jednom neiscrpnom kompleksnom temom. U drugom delu rada se detaljno govori o enterijeru centra za istraživanje vinske kulture, njegovoj lokaciji u Srbiji i konceptu na kome počiva prostor, a kroz crteže osnova, preseka, izgleda i trodimenzionalnih prikaza, jasno se prezentuje kojim sredstvima je taj koncept ostvaren.

Ključne reči: vino, somelijer, multifunktionalnost, enterijer, eksperiment, adaptacija

Abstract – The subject of this master thesis is the adaptation of the existing church facility to the Center for Wine Culture Research; while the subject is an examination of the influence of wine and sommelier of the interior. In this way, the influence of architecture on the functional value of space as well as its (in)dependence is investigated. Where does one function begin, and the other ends, where is the spatial boundary, and is it necessary that it must exist? The topic is elaborated in the first part of the thesis through introduction to the process of wine production, the development of sommelier, a short historical overview, the psychology of interior designer, as one comprehensive subject matter. The second part of the paper discusses in detail the interior of the Center for Wine Culture Research, its location in Searbia and the concept on which the space is based, and through the drawings of the bases, sections, layouts, and three-dimensional displays, it's presented in an autonomous manner by which means this concept is realised.

Keywords: wine, sommelier, multifunctionality, interior, experiment, adaptation

1. UVOD

U mnogim gradovima širom sveta, pa i u Srbiji evidentan je širok dijapazon problema, koji ih neretko čine neprivlačnim mestima za boravljenje.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila doc. dr Ivana Miškeljin.

Imajući u vidu ubrzani tempo života, povećanje radnog vremena, odnosno smanjenje slobodnog vremena, razvoj novih tehnika i tehnologija, brz protok i dostupnost velikog broja informacija, kao i radikalne društvene reorganizacije, utiču na promenu profila korisnika.

Danas, usled jedne nove društvene diferencijacije, različite percepcije pojmova, zatim pomeranja programa i funkcija unutar prostora, razvoja novih potreba za povezivanjem više različitih funkcija, kao i nepredvidivosti smera razvoja promena tokom vremena, javni prostor neophodno je organizovati u skladu sa principima jasno definisane fleksibilnosti, koja omogućava funkcionisanje različitih koncepta i aktivno korespondira sa kontinualnim promenama.

U ovom istraživanju se sagledavaju primeri dobre prakse revitalizacije slobodnih prostora u evropskim zemljama. U analiziranim primerima, raznovrsna rešenja se baziraju na intervencijama u pogledu opremljenosti, prostornoj organizaciji i uređenosti, dostupnosti i atraktivnosti, kao instrumenatima unapređenja upotrebne vrednosti slobodnih prostora. Sve to u cilju usklađivanja sa potrebama korisnika, kao i ostvarivanja funkcionalno–prostorne celovitosti ambijenta.

Glavni cilj ovih intervencija jeste integrisano sagledavanje fizičke, socijalne, ekološke, estetske i edukacione komponente u tretiranju i korišćenju prostora, tako da se može uočiti tendencija muldisciplinarnog pristupa. Teme o kojima se može pričati o kontekstu vina su brojne, no međutim bavićemo se najviše psihologijom projektovanja enterijera. Istraživaćemo kako čula utiču na percepciju prostora i šta je to što najviše utiče na atmosferu prostora? Prema tome, da bi uspeh jednog javnog prostora došao do potpunog sazrevanja, bitno je razumevanje svih teorijsko psiholoških postavki.

Iako je funkcionalnost uvek ključni deo projektovanja, ako se pojedinci osećaju neprijatno u nekom prostoru, njegovi funkcionalni aspekti su jednostavno protraćeni. U okviru rada podrazumeva se i istraživanje uticaja koje atmosfera ima na druge aspekte života. Kvalitet prostora ili mesta nije samo vizuelna percepcija kako se obično pretpostavlja, zapravo ona je skup složenih višečulnih fuzija bezbrojnih faktora koji su odmah i sintetički prihvaćeni kao celokupna atmosfera, ambijent, osećaj ili raspoloženje. To je, međutim, i način na koji obično posmatramo svim čulima odjednom.

2. TEORIJSKE POSTAVKE

2.1 Zadatak i ciljevi

Uzimajući u obzir kompleksnost pojma centra za istraživanje vinske kulture osnovni cilj projektovanja je utvrđivanje planskog instrumenta i modela za unapređenje

slobodnih prostora radi sprečavanja dalje devastacije, sa zadatkom efikasnijeg korišćenja i usaglašavanja sa potrebama korisnika uz savremene tendencije planiranja i projektovanja.

Osim sagledavanja i artikulacije višestrukog značaja objekta, iz osnovnog cilja istraživanja proizilaze sledeći:

1. utvrđivanje kriterijuma i aspekta kvaliteta, redefinisane i rekonceptualizacija prostora u skladu sa kojima je moguće ostvariti usmeravanje razvoja i revitalizaciju objekta
2. pregled primera dobre prakse revitalizacije u cilju sagledavanja i preciziranja polaznih determinanti za definisanje modela revitalizacije
3. ispitivanje potencijala za primenu definisanog modela revitalizacije
4. definisanje modela revitalizacije kao instrumenta za sprečavanje dalje devastacije, unapređenje prostora, stvaranje humanije sredine i usaglašavanje sa zahtevima korisnika
5. determinisanje ključnih ograničenja za realizaciju modela i utvrđivanje razvojnih preduslova i smernica pod kojim taj model može da funkcioniše.

2.2 Koncept prostora

Iz velikog spektra potreba i različitih struktura korisnika neophodno je da se koncept prostora ne poima samo kroz njegovu jednu, trenutnu upotrebu. Potrebno je preispitati postojeće i pronaći nove tipologije koje mogu da zadovolje multifunkcionalnost i fleksibilnost javnog prostora koji se ponovo prepliću unutar istih prostornih volumena. Osnovni koncept centra za istraživanje vinske kulture je da izložbeno scenski prostor prilagodi trenutnim trendovima korisnika vina i pretvori celokupan događaj degustacije vina u galerijsku atrakciju.

2.3 Analiza lokacije

Zbog saobraćajnih veza i specifičnosti reljefa, podunavsko naselje Banoštor odstupa od takozvanih poluzvezdastih naselja, kakva su većinom Susek, Neština i Čerević. Glavna ujedno i najduža ulica izgrađena je duž podunavskog drumu, druga po dužini uz dolinu Čitlučkog potoka, a ostale povezuju ove dve.

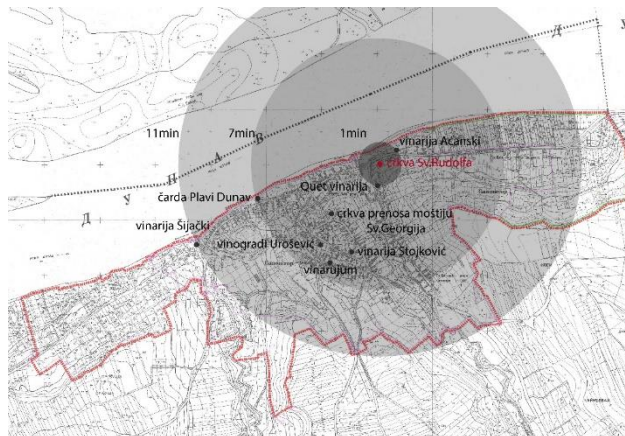
Crkva Svetog Rudolfa je pozicioniran u središtu sela (prikaz 1), na glavnom putu koji preko Suseka i Neština, vodi u Ilok u Hrvatskoj. Iz pravca Novog Sada, sa leve strane se lako uočavaju ostaci zvonika. Objekat je, u odnosu na put, izdignut za nekoliko metara, i samim tim predstavlja dominantnu figuru u odnosu na okolinu. Preko puta crkve se nalazi velika zelena površina namenjena za odmor i socijalizaciju, dok se u pozadini pruža pogled na Dunav.

Crkva ima centralni položaj na parceli, a svojom pozicijom i nivelacionom razlikom odražavala je moć ktitora, tadašnjeg bogatog plemića. U svom predašnjem stanju, crkva je, bez sumnje, predstavljala urbani reper malog naselja.

Objekat se nalazi u ulici Svetozara Markovića bb. Postojeći indeks zauzetosti parcele je 16,33%, na površini od 1776 m² (broj parcele 314). Postojeća namena je verska.

Karakteristične vizure se pružaju iz porte crkve, odakle se prostire pogled na Dunav, bačku stranu i deo sela uz Dunav, i pogled sa zvonika, odakle se vidi mnogo šira slika Dunava, Čerevićka ada, deo Banoštora koji je na nižoj nadmorskoj visini, kao i pravoslavna crkva na bregu, koja je, takođe, jedan od urbanih repere sela.

U neposrednoj blizini crkve locirane su vinarije Šijački, Aćanski, Stojković i Quet winery, vinogradi Urošević, Vinarium, čarda Plavi Dunav i skela Banoštor-Begeč i crkva Prenosa moštiju Sv. Georgija.

prikaz 1: Analiza udaljenosti repernih tačaka od crkve Svetog Rudolfa

2.4 Postojeće stanje

Crkva Svetog Rudolfa je na parceli pozicionirana kao slobodnostojeći objekat, koji nije mnogo udaljen od regulacione linije. Prvi element koji skreće pažnju korisniku jeste stepenište za ulazak u dvorište. Ovakav nesvakidašnji motiv ima simboliku verskog spajanja i jedinstva. Drugi element se odnosi na ogradu od kovanog gvožđa, koja u kombinaciji sa kamenom i kamenim stepeništem ostavlja upečatljiv utisak na posmatrača.

Na samom ulazu se uočava motiv rozete na zapadnom zidu, kao dominantan motiv na glavnoj uličnoj fasadi. Osim pomenute rozete, na ovom zidu se nalaze i dvosimetrično postavljene bifore, kao karakterističan ulazni motiv. Portali su jednostavni, samo sa unutrašnjim okvirom, lučnog oblika i malih dimenzija. Krovna konstrukcija iznad naosa i kule više ne postoji, uočljive su samo rupe od greda, koje daju nagoveštaj kakva je konstrukcija krova bila. Nošen je od strane četiri betonska stuba, a danas su ostali samo neki delovi greda koji nagoveštavaju strukturu konstrukcije. Ipak ona i dalje predstavlja vertikalni reper sela, iako pomalo na zastrašujući način.

3. PRINCIPI PROJEKTOVANJA

3.1 Programski zadatak

Koncept centra za istraživanje vinske kulture zahtevao je određene definisane prostorije:

- vetrobran
- ulazni foaje, multifunkcionalan prostor za održavanje predavanja, konferencija, prezentacija i javnih tribina

- tehničke prostorije / ostave i toalet
- stepenište sa funkcijom sedenja
- bar
- soba za degustaciju i ispitivanje somelijera
- prostor za čuvanje vina
- transparentan prostor za grupisano i ležerno sedenje
- finansije
- konferencijska sala.

3.2 Funkcionalna organizacija

Zbog ograničenja prostora u vidu korisne površine, ovom projektantskom izazovu pristupljeno je na sledeći način – logikom takozvanih multifunkcionalnih prostora.

S obzirom da centar za istraživanje vinske kulture nema nužno definisane funkcionalne šeme u praksi, površina je fleksibilna i prilagodljiva različitim namenama. Kao što su prezentacije, konferencije, seminari, takmičenja somelijera itd.

Transformabilnost i fleksibilnost prostora je postignuta iskorišćavanjem kompletne visine objekta (prikaz 2), koja je podeljena u tri zone. Postavljanjem stepeništa kao centralnog motiva korisnik se u startu poziva da pristupi sledećim etažama. Ono ujedno predstavlja konstrukcijsku potporu i ima funkciju sedenja u prizemlju, što dodatno podstiče korišćenje prostora u svrhu promovisanja vina kroz razne multimedijalne atrakcije savremenog doba.

Sve konstrukcijske intervencije su obojene u belu boju kao jasna naznaka starog i novog. Ispod stepenišnog prostora u prizemlju locirana je tehnička prostorija i ostava, koja ima direktan ulaz iz kuhinje/bara. U prizemlju apsida je pozicionirana soba za degustaciju, koja je hodnikom povezana sa magacinom vina. Magacin se provlači i na prvoj etaži kule, a na drugoj predstavlja izlaz na takozvani vidikovac. Spratovi su otvorenog tipa, sa pokretnim mobilijarom, a apsida odvojena od celine staklenim pomerljivim panelnim pregradama.

Galerijski prostor se nalazi preko puta glavne fasade sa rozetom tako da se korisnik takozvano „lice u lice“ susreće sa njom. Predstavlja jedan od glavnih scenskih repera tokom projektovanja, atmosferu koju stvara u dualizmu sa prirodnim osvetljenjem tokom dana ostavlja posmatrača bez daha. To je zapravo već prostor u koji vas je autor uvukao, bez korišćenja bilo kakvog marketinškog sredstva, a da toga niste ni svesni. Prostor unutar prostora, scena unutar scene, jeste i glavni cilj sa kojim je stvorena određena atmosfera.

prikaz 2: Iskorišćenost visine objekta

3.3 Materijalizacija

Materijalizacija koja karakteriše ovaj projekat jedan je od ključnih činilaca identita objekta. Poseban izazov je bio ostvariti autentičnosti, i dovesti stare i nove materijale u harmoničan odnos i njihovu sinergiju.

Ostvariti autentičnost znači neutralisati sve slojeve koji skrivaju pravu suštinu konteksta. U enterijeru to je sve ono što ne komunicira pravim jezikom. To nužno ne znači odricanje od istorije prostora sa kojom on korespondira, već upravo suprotno, nove priče će biti vidljive u prikazu tih slojeva. Na osnovu ovog principa „guljenja“ gde se vidi originalna konstrukcija, postiže se upravo uniformost o kojoj se pričalo.

Novoprojektovana celina galerije projektovana je sa spuštanim plafonom. (prikaz 3) Postojeći pod praktično ne postoji, tako da je potrebno raskrčiti svo rastinje, proveriti trenutno stanje i izliti ponovo sve slojeve do konačnog natur betona sa mat sjajem kao poslednjeg vidljivog sloja. Tako da svojom konstitucijom ne remete stare zidove crkve, već se pridružuju oguljenosti materijala i njihovom prirodnom izgledu.

Sve pregrade između prostora apsida i ostatka celine su staklene, tako da se i sa njima ostvaruje fleksibilnost, transparentnost i transformacija prostora.

prikaz 3: enterijersko uređenje I sprata

3.4 Osvetljenje

Svi principi projektovanja enterijera o kojima smo ranije govorili postaju jasno vidljivi kroz upotrebu svetla u prostoru, ili je barem ono najzaslužnije za stvaranje atmosfere i sinergije materijala. Kako bi objekat postao atraktivan i nezavisan od doba dana u dizajnu se vodilo računa o karakteru i nameni prostorija koje treba da budu osvetljene.

Ambientalno osvetljenje predstavlja osnovno svetlo u prostoru. Svaka prostorija je osvetljena rasterom koji je namenjen za njenu funkciju. Bar je dodatno osvetljen akcentovanim osvetljenjem. Spuštene su svetiljke u zavisnosti od pozicije korisnika kako bi stvorili intimniju atmosferu.

Šinska rasveta u prizemlju je postavljena sa ciljem akcentovanja pojedinih tačaka. S obzirom da je pozicionirana iznad velike površine i u apsidi bez prirodnog osvetljenja, prostor može biti transformisan za potrebe izlaganja umetničkih slika ili fotografija, a apsida kao prostor za degustaciju vina.

Kao još jedan vid stvaranja atmosfere savremenim sredstvima, centralno jezgro stepeništa prvog sprata takođe može da posluži za izlaganje, s toga je šinska rasveta pozicionirana u okolini. Drugi sprat je pak naklonjen intimnijoj atmosferi. Tokom dana obezbeđen je dnevnim osvetljenjem preko staklene krovne konstrukcije, a noću je grupisano spuštenim visilicama kako bi korisnicima omogućila intimnost i uživanje pod „vedrim nebom“.¹

Prikaz 4: pod „vedrim nebom“

3.4 Mobilijar

Mobilijar je u ovom kontekstu izabran sa ciljem da bude udoban i funkcionalan. Uglavnom je korišćen mid century stil koji je nenametljiv i lako dostupan. U prostor je inkorporiran nameštaj poznatih dizajnera kao što su Jean Priuve, Konstantin Grcić, Isamu Noquchy, Patricia Urquila.

Prikaz 5: Mid century mobilijar

4. ZAKLJUČAK

Uspešnost analiziranih programa revitalizacije može se prepoznati na različitim nivoima, na šta utiču društveno-politički sistem i finansijski kapaciteti. Ono što je potrebno naglasiti je prepoznavanje značaja i nužnosti revitalizacije slobodnih prostora od strane lokalnih vlasti. Osim toga, kao bitan ključni faktor uspeha programa revitalizacije prepoznaje se transformacija organizacionog i institucionalnog okvira u domenu održavanja i upravljanja.

Kako bi opravdali transformabilni koncept centra za istraživanje vinske kulture kao izložbeno scenskog prostora degustiranja vina osnova je otvorenog plana. Postavljanjem stepeništa kao centralnog motiva korisnik se u startu poziva da pristupi sledećim etažama, ujedno

ima i funkciju auditorijuma što ulaznom holu daje mogućnost za transformacije u svrhu promovisanja vina kroz razne multimedijalne atrakcije savremenog doba. U pokušaju izazivanja Zumthorovog osećaja iskustva prisutnosti sve konstrukcijske intervencije su obojene u belu boju kao jasna naznaka starog i novog.² Pri čemu više nismo ni u prošlosti, ni u budućnosti, već u procesu vremenskih tokova kako on voli da naglasi.

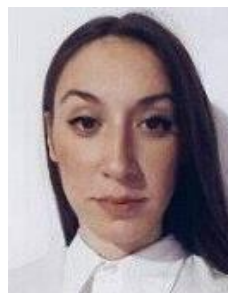
Prostor je miran, bez agresije i napetosti sa ciljem stvaranja iskustvenog doživljaja koji će umnogome imati uticaj na kasnije razmišljanje o arhitekturi. Galerijski prostor se nalazi preko puta glavne fasade sa rozetom tako da se korisnik takozvano „lice u lice“ susreće sa njom. Predstavlja jedan od glavnih scenskih repera tokom projektovanja, atmosferu koju stvara u dualizmu sa prirodnim osvetljenjem tokom dana ostavlja posmatrača bez daha. To je zapravo već prostor u koji vas je autor uvukao, bez korišćenja bilo kakvog marketinškog sredstva, a da toga niste ni svesni. Prostor unutar prostora, scena unutar scene, jeste i glavni cilj sa kojim je stvorena određena atmosfera.

Iz analiziranih programa zaključuje se da je unapređenje kvaliteta prostora dugoročan proces i zahteva sveobuhvatni tretman. Kratkoročno fokusiranje na rešavanje samo fizičkih problema, nije dovoljno za postizanje održivih vidova unapređenja objekata.³ Uočava se i na širok dijapazon problema, da prostore nije moguće tretirati tradicionalnim planskim pristupom u svetu multimedija. Dakle, ključni zaključak koji se nameće jeste da je imperativ definisanje modela revitalizacije slobodnih prostora, koji bi se bazirao na sinergiji prostorno funkcionalnih, ekoloških, psiho-socijalnih, tehnoloških, organizacionih i vizuelno-estetskih mera.

6. LITERATURA

- [1] P. Zumthor, *Atmospheres – Architectural environments – Surrounding objects*, Basel – Boston – Berlin, Birkhäuser, 2006.
- [2] Juhani Pallasmaa, *Space, place and atmosphere. Emotion and peripheral perception in architectural experience*
- [3] J. Dewey, *Art as experience*, 1934 (1987), as quoted in M. Johnson, *The meaning of the body: aesthetics of human understanding*, Chicago - London, The University of Chicago Press, 2007.

Kratka biografija:

Brankica Ristić rođena je u Bačkoj Topoli 1991. god. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Arhitektura – Centar za istraživanje vinske kulture odbranila je 2018.god. kontakt: ristic_brankica@yahoo.com